

Oponentský posudek k bakalářské práci:

Iluze v barokním prostoru

Vypracovala Lucie Příbylová

Bakalářská práce sl. Příbylové pojednává o barokním umění, zvláště architektuře, a konkrétně se zabývá tím, s jakými typy iluzí se lze v barokní architektuře setkat. Téma je zajímavé, dosti originální a překvapivě málo systematicky zpracované.

Formální stránce práce je obtížné vůbec něco vytknout. Autorka si nejdříve připraví terén, vymezí si pojem baroko, popíše, jak baroko pracovalo s hmotou, prostorem, pohybem atd., zabývá se společenským i historickým rámcem baroka i rozdělením baroka na jednotlivé směry, což je důležité v dalším výkladu o iluzích (ne všechny směry barokní architektury pracovaly se stejnými iluzemi či se snažily o stejný účinek).

Autorce dokonce nestačilo vymezení a členění jediné, zapojuje kromě standardně přijímaného ještě další vymezení a členění dle Vojtěcha Birnbauma. To je zcela přípustné a jak uvádí sama autorka, jeho studie jí „dala zcela nový pohled na baroko jako celek“ (s. 23). Protože jsem přesvědčen, že oponentský posudek má autorovi otevřít i nové pohledy, uvedu možnou (nikoli předkládanou) námitku, že pro další práci nad tématem a pro další úvahy sl. Příbylové obecně by bylo ke zvážení, zda je skutečně přesvědčena o nevyhnutelné cykličnosti uměleckých slohů, jak to předkládá Birnbaum. Skutečnost, že teorie V. Birnbauma není a ani v jeho době nebyla obecně přijímána, je sama o sobě výmluvná. Již samo označení „slohů“ je sporné, nemluvě již o jejich „objevování“, „vynalézání“, „mizení“ a „členění“, tedy to, jak si dějepisec nadefinuje „své styly“, způsobuje, že vycházejí tak, „jak potřebuje“. Gotická doba neznala žádnou gotiku a barokní doba neměla barokní sloh. Až dějepisci si to tak určili. Zcela klíčovou je však otázka víry v cykličnost vývoje. Nikoli v to, že se může něco v dějinách opakovat, ale přesvědčení, že se nutně a jistě vývoj otáčí v kruzích a že na konci každého slohu musí přijít baroko, jak tvrdí Birnbaum. Takto vyjádřena je to spíše otázka filosofie dějin než kunsthistorie, stojí však za zamyšlení. Je nicméně pravda, že v předložené práci je důraz kladen na originální Birnbaumovo členění architektury (baroka), nikoli na jeho promýšlení dějin uměleckých stylů.

Opora v literatuře je dostatečná a též argumentace celé práce je na dobré úrovni, autorka podkládá svá tvrzení jak příslušnými autory, literaturou, tak i logickými argumenty. Jedinou drobnou připomínku bych tak měl, že přípravná část práce je možná zbytečně dlouhá, kapitola „Iluze“ začíná až na str. 31.

Klíčovými částmi práce je pak rozřazení a charakteristika jednotlivých typů iluzí, s nimiž barokní umělci, a v předložené práci především architekti, pracovali. Toto členění je zcela originální a podle všeho skutečně funguje. Autorka si správně všímá, že některý typ iluze měl být divákem „prohlédnut“ a jiný nikoliv. Člověk 17. a 18. století nevnímal jako „podvod“, když věděl, že to je „jen namalované“. Za silnou stránku a poctivý autorský přístup považuji tvrzení ze závěru, kde autorka došla k uvědomění, že je „těžké rozpoznat, co všechno se dá považovat za iluzi a co jen slouží k umělcovým záměrům...“ (s. 65). Je dobře, že si autorka uvědomila, že přesně vymezené kategorie nám pomáhají si věci utřídit, zároveň ale mohou

násilně rozkrájet skutečnost, a tak jí vlastně neodpovídají. Silnou stránkou výkladu iluzí je také to, že jsou pojímány komplexně, jako nedílná součást barokního díla a náhledu na realitu.

Závěrečná část pak přináší popis chrámu sv. Mikuláše na Malé straně se zaměřením na iluze, s nimiž se v něm můžeme setkat. Popis kostela sv. Mikuláše není dokonale zvládnutý. Nejdříve je předložena jeho historie, poté se však v podkapitole „Exteriér kostela sv. Mikuláše“ opět uvádí jeho historický vývoj. Proč? Ani samotný popis není zvládnutý bezchybně. V části o exteriéru se například mluví o interiéru. A samotný popis začíná větou „Exteriér kostela je velmi členitý.“ (s. 48). Nemyslím, že je exteriér tohoto kostela příliš členitý, je to velký kvádr pravidelných rozměrů, téměř bez výčnělků, který má v jednom rohu věž a v závěru vysokou kupoli. V této kapitole o *exteriéru* se pak dočteme i zcela nesprávně: „Hlavní loď má valenou klenbu a ve středu je krytá kupolí.“ (s. 48). Hlavní loď má ale plackovou klenbu a kupole není nad lodí, nýbrž v závěru, nad „křížením“. Vše se to pak nachází v interiéru. Některá tvrzení jsou zbytečně ostrá, např.: „Baroko jako první řešilo interiér a až posléze exteriér“ (s. 44), není to snad nepravda, je ale obtížné vyjádřit se takto radikálně. Na druhou stranu je však třeba uvést, že popis jednotlivých iluzí je přínosný.

Práci se nevyhnuly některé drobné chyby. Např. popisek obrázku 11. uvádí, že jde o kupoli v kostele sv. Ignáce v Římě, ve skutečnosti ale jde o klenbu lodi tohoto kostela. Vatikánské schodiště Scalla Regia (s. 43) vytvořil Bernini, nikoli Borromini, jak naznačuje text. To jsou však jen maličkosti.

Na str. 44 se překládá pojem Norberga-Schulze „shell“ („double shells structure“), významově správně jako „skořápky“. Ustálený český překlad však bývá „plášť“, jde o stavby s dvěma pláští, tzv. dvouplášťové struktury/budovy.

...

Práci jako celek považuji za zajímavou, dokonce přínosnou a v každém případě dobře zvládnutou – i s vědomím předložených problematických míst – a doporučuji k obhajobě s hodnocením chvalitebně (2).

V Praze 25 ledna 2016

Jiří Tourek, Ph.D.